

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Қаландаров Фирдавсҷон Шоназарович дар мавзуи “Амнияти иттилоотӣ ҳамчун унсури пойдории амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ

Омӯзиши масъалаҳои амнияти иттилоотӣ ҳамчун унсури пойдории амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити муосир муҳим арзёбӣ мешавад. Афзоиши доираи мушкилоти гуногун дар иртибот бо масъалаи амнияти иттилоотӣ ва таҳдидҳои нав ба он аҳамияти муҳимро касб кардааст. Арзёбӣ, баррасӣ ва пажӯҳиши масоили таъмини амнияти иттилоотӣ ҳамчун як унсури калидии амнияти миллии имрӯз дар доираҳои илмӣ давлатҳои муосири сайёра хеле мубрам шудааст. Дар ин қарина масъалаи таъмини амнияти иттилооти кишвар дар доираҳои илмӣ бартарияти махсусро ба худ касб кардааст. Муҳаққиқон кӯшиш мекунад, ки аз ҳар ҷиҳат мафҳум, моҳият ва сифатҳои асосии таъмини амнияти иттилоотиро дар асри XXI ошкор намоянд. Олимони соҳа зарурати таъмини амнияти иттилоотии давлатро дар замони пуриштилофи муосир асоснок намуда, аҳамияти онро дар низоми амнияти миллии бевосита қайд менамоянд. Амнияти иттилоотӣ дар ҷаҳонро ба қонунгузори давлат инкишоф меёбад ва вобаста ба таҳаввулот дар низоми муносибатҳои байналмилалӣ доимо дар ҳолати рушд қарор дорад. Яъне вобаста ба дигаргуншавии вазъи геополитикӣ, геоиқтисодии ҷаҳон вазифаҳо ва таъмини амнияти иттилоотии дилхоҳи кишвар тағйир меёбанд ва мушкилоти бавучудода роҳи нави ҳалли онро талаб мекунад. Иҷрои ин вазифаро низ Қаландаров Фирдавсҷон Шоназарович дар раванди омода кардани диссертатсия дар наздаш гузоштааст.

Диссертант кӯшиш намудааст, ки тавассути омӯзиш ва таҳқиқи масоили таъмини амнияти иттилоотӣ ба баррасии паҳлуҳои мушаххаси он машғул шуда, роҳҳои нави таъмини онро дар шароити глобализатсия ба таври барҷаста нишон диҳад. Зарурати ташаккул ва таҳкими асосҳо ва заминаҳои ҳифзи онро аз таҳдиду ҷолишҳои муосир ҳамчун вазифаи мубраму муҳим дар низоми амнияти миллии муайян намудааст. Мубрами мавзуи таҳқиқотӣ низ дар ҳамин ифода мегардад.

Диссертант ба масъалаи назариявию методологии омӯзиши мавзӯ рӯ оварда, таҳлил ва хулосагириҳои амалии онро низ ба эътибор гирифтааст. Чунин тарзи муносибат ба муаллиф имконият медиҳад, ки тавассути муайян намудани хусусиятҳои мухталифи амнияти иттилоотӣ ба дарки дурусти мафҳум ва моҳияти он муваффақ гардад. Ҳолати натиҷагирии кори таҳқиқотӣ имконият медиҳад, ки хосиятҳои амалию воқеии он ба фаҳми дурусти масъала ворид гардида, падидаи воқеиро дар низоми мушаххаси равандҳои ҷомеа муайян намояд. Аз ин ҷост, ки кори диссертатсионии Қаландаров Фирдавсҷон Шоназарович аҳамияти калони назариявӣ ва амалиро соҳиб аст.

Таҳқиқоти диссертатсионии Қаландаров Фирдавсҷон Шоназарович дар мавзӯи “Амнияти иттилоотӣ ҳамчун унсури пайдории амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ, ки аз рӯи он ба Шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1-уми ноябри соли 2021, таҳти №311/01 ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои Ҷимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад. Ҳамзамон, таҳқиқот бо талаботи Феҳристи ихтисосҳои, ки аз рӯи онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дараҷаи илмӣ дода мешавад ва бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 ноябри соли 2017, таҳти №5/2 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Амнияти иттилоотӣ дар замони муосир заминаи калидии таъмини амният дар сатҳи миллий ба ҳисоб меравад, зеро таҳдиду хатарҳои мавҷудаи ҳислати иттилоотидошта дар айни замон омили бесуботкунандаи ҷомеа, унсури марказии муборизаҳои сиёсӣ, василаҳои асосии расидан ба ҳадаф ва аз ҳама бадтар заъифгардонандаи пояҳои давлатдорӣ мебошанд.

Таҳқиқ ва таҳлили раванди таъмини амнияти иттилоотӣ аз он сабаб мубрам аст, ки дар солҳои охир дар муқобили Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби баъзе давлатҳо ва созмонҳои экстремистии террористӣ таҳҷуми иттилоотии идеологӣ роҳандозӣ шуда истодааст, ки ин худ таҳдиди бевосита ба амнияти миллии мамлакат мебошад. Дар чунин шароит зарурати пайдо намудани роҳу усулҳои таъмини амнияти иттилоотӣ, ҳифзи фазои иттилоотии ҷомеа аз ҳар гуна таҳдиду хатарҳо, пешгирӣ намудани оқибатҳои манфии зухуроти ифротгароӣ ва тундгароӣ, таҳқиқи ҳамаҷонибаи ин мавзӯро хеле мубрам мегардонанд.

Диссертант ҳалли масъалаи илмӣ - пажӯҳиш ва муайян намудани хатарҳо ва ҷолишҳои иттилоотӣ ба амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистонро

мақсади худ қарор додааст. Ба назари муаллиф, дар замони муосир ба даст овардани сатҳи зарурии амнияти миллӣ пешбинӣ кардани таҳдидҳои воқеӣ ва эҳтимолиро, ки ба манфиатҳои ҳаётан муҳимми шахс, ҷомеа ва давлат иснодовар мебошад, талаб менамояд. Амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар баробари дигар иштирокчиёни низоми ҷаҳонӣ ба як қатор таҳдидҳо рӯ ба рӯ мегардад. Таҳдидҳо ва ҷолишҳои мавҷуда бештар тавассути таъсиррасонии бевоситаи масъалаҳои этникӣ, сарҳадӣ, низоъҳои сари масъалаи об дар минтақа, равишҳои радикалии сиёсӣ динӣ, муҳоҷирати меҳнатӣ, гардиши ғайриқонунии маводи мухаддир, гурӯҳҳои ҷинояткор ва ғайра ба миён меоянд.

Қаландаров Ф.Ш. дар раванди навиштани диссертатсияи номзадӣ аз доираи васеи адабиёти илмӣ ва санадҳои гуногун истифода намудааст. Диссертант кӯшиш кардааст, ки хулосаҳои таҳқиқоти мухталифро дар рафти таҳияи кори диссертатсионӣ дар мавриди тақвияти андешаҳои истифода намояд. Чунин сатҳи муносибат ва ба таври густурда мурочиат ба захираҳои адабиёти илмӣ аҳамияти махсуси илмӣ рисолаҳо ба баланд менамояд. Диссертант кӯшиш намудааст, ки дар раванди омӯзиши мавзӯ ва таҳлили амиқ, адабиёти илмиро вобаста ба самти таҳқиқот ба гурӯҳҳои ҷудо намуда, масъаларо хеле дақиқ матраҳ намояд.

Қаландаров Фирдавҷон Шоназарович ҳадаф ва объекту предмети таҳқиқотро дуруст муайян намуда, иҷрои вазифаҳои гузошташударо муваффақона анҷом додааст. Дар кори диссертатсионӣ ҳолатҳои нави таҳқиқоти илмӣ мушаххасан муайян гардида, онҳо илман асоснок карда шудаанд. Ба он ҷанбаҳои, ки рушди низоми таъмини амнияти иттилоотиро дар Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ тавсиф месозанд, тавачҷуҳи махсус зоҳир намуда, ҳамин ҳолати навгониҳои диссертатсия дар таркиботи нуқтаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда инъикос гардидаад.

Диссертант ҷанбаҳои назариявӣ методологии мавзӯро таҳқиқ намуда, дараҷаи амалишавии онҳоро дар амалияи ҷамъиятӣ нишон додааст. Ин ҳолатҳо далели онанд, ки муаллиф моҳияти масъалаи таҳқиқшавандаро дарк намуда, онро ҳам аз назари амалӣ ва ҳам аз ҷиҳати назариявӣ асоснок намудааст. Муаллиф, дар раванди омӯзишу таҳлили мавзӯи диссертатсия низ аз методҳои зарурии таҳқиқоти сиёсӣ ба таври хуб истифода намудааст.

Муаллифи таҳқиқот дар рафти пажӯҳиш ба масъалаҳои мухталифи таъмини амнияти иттилоотии Тоҷикистон тавачҷуҳи хоса намуда, ба натиҷаҳои назаррас ноил гардидааст. Дар ин робита, мафҳум, моҳият ва хусусиятҳои асосии амнияти иттилоотӣ ва таҳдидҳо ба амнияти иттилоотӣ чун таҳаввулотҳои нави таърихӣ, рушду ташаккули низоми амнияти

иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ибтидои асри XXI, мушкilot ва таҳдидҳои нав ба амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳқиқ гардида, дурнамои таъмини амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити муосир мавриди омӯзиш қарор гирифтанд.

Диссертант дар рафти таҳқиқоти диссертатсионӣ аҳамият ва зарурияти таъмини амнияти иттилоотӣ дар шароити тағйирёбии равандҳои сиёсии минтақавиро омӯхта, ба хулосаҳои зарурӣ расидааст.

Аҳамияти илмию амалии натиҷаҳои диссертатсия дар он ифода меёбад, ки тағйиротҳои сифатие, ки дар давраи оғози истиқлолияти сиёсии кишвар ба вучуд омадаанд сабаби ташаккули низоми амнияти миллии Тоҷикистон гаштанд, мавриди омӯзиш, таҳлил ва хулосагириҳои амиқ қарор гирифтанд. Натиҷаҳои бадастовардашударо метавон дар таҳқиқоти минбаъда, дар раванди таҳкими низоми амнияти миллий ва асосҳои ҳуқуқию сиёсии ҳифзи амнияти иттилоотии кишвар, фаъолияти ниҳодҳои давлатӣ ва ҷамъиятӣ истифода намуд.

Ҳамзамон маводҳои таҳқиқоти илмиро метавон дар раванди таълими бахшҳои гуногуни илмҳои сиёсӣ ва илмҳои дигари иҷтимоӣ ба сифати курсҳои махсус истифода намуд.

Муаллиф тавонистааст, ки масъалаҳои асосии таҳқиқотро ба таври кофӣ ва зарурӣ дар муқаддимаи диссертатсия асоснок намояд. Асосҳои назариявӣ, илмӣ амалӣ, методологӣ, навгониҳои таҳқиқот ва нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшударо ба таври барҷаста нишон дода, ҳолати истифодаи воқеии онҳоро муқаррар намояд. Дар ду боби диссертатсия, ки ба шаш зербобо тақсим шудааст, мавзӯи таҳқиқшаванда ба таври дақиқ ва ҳадафмандона мавриди таҳлил ва хулосагириҳо қарор гирифтааст.

Натиҷаҳои назариявии таҳқиқоти мазкур, пеш аз ҳама, дар шароити Тоҷикистон барои омӯзиши минбаъдаи низоми амнияти миллий, хусусан амнияти иттилоотӣ ва рушди инкишофи заминаи илмию назариявӣ ба шумор меравад. Он барои муҳаққиқоне, ки ба омӯзиши масоили таъмини амнияти миллий ва ҳифзи он таҳдиду холишҳои муосир машғул мебошанд, аҳамияти концептуалӣ доранд. Инчунин дар асоси таҳлилу таҳқиқи концепсияҳои илмӣ зарурати такмили низоми таъмини амнияти иттилоотӣ нишон дода шудааст.

Дар қисмати аввали диссертатсия, асосан масъалаҳои назариявӣю методологӣ таҳқиқи амнияти иттилоотӣ дар асри XXI мавриди омӯзиш ва хулосагириҳо қарор дода шудаанд. Муаллиф дар заминаи таҳлилҳои амиқи илмӣ мафҳум, моҳият ва хусусиятҳои асосии амнияти иттилоотиро мавриди баррасӣ қарор дода, тағйирпазирии масъаларо дар шароити навин нишон

додааст. Ў ба хулосае омадааст, ки амнияти иттилоотӣ метавонад ҳамчун унсури пойдории амнияти миллии ҳар як давлати миллий баромад намуда, василаи муҳим дар таъмин ва ҳифзи бехатарии иттилооти шахс, ҷомеа, давлат ва дар умум фазои иттилоотии мамлакат бошад.

Ба ақидаи муаллифи диссертатсия амнияти иттилоотӣ дар низоми амнияти миллии давлат, бо сабаби таъсиррасонӣ ба равандҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, ҳарбӣ ва фарҳангӣ боз ҳам муҳимтар мегардад. Дар шароити муосир амнияти иттилоотӣ ҷузъи таркибии масъалаи умумии таъмини иттилоотии шахс, ҷомеа ва давлат ба ҳисоб рафта, барои ҳифзу ҳимояи манфиатҳои қонунии онҳо чун субъектҳои аҳамиятнок нигаронида шудааст.

Дар қисмати дуоми диссертатсия диққати муаллиф бештар ба таҳқиқи масоили ташаккулёбӣ ва вазъи имрӯзаи амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ ва ҳамкориҳои минтақавӣ, пажӯҳиши мушкilot ва таҳдидҳои амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва пайдо намудани роҳҳо ва воситаҳои рафъи онҳо, таҳлили дурнамои таъмини амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити муосир ҷалб гардидааст. Муаллиф бо итминони комил таъкид менамояд, ки ташаккули низоми амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ибтидои асри XXI шуруъ гардида, то инҷониб идома дорад. Дар айни замон ба ақидаи муаллиф ифротгароии динӣ, ҷинояткории муташаккил, терроризми иттилоотӣ, фаъолияти номукаммали ВАО ба фаъолияти низоми амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон як қатор монеа эҷод намуда, суръати рушду ташаккули онро заиф ва номукамал мегардонанд. Диссертант мутмаин аст, ки тақвият бахшидани амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд ҳамчун стратегия ва омили муҳимми пойдории амнияти миллии кишвар доништа шавад. Зеро амнияти миллии мамлакат аз низоми босуботи амнияти иттилоотии он вобаста аст.

Дар хулосаи диссертатсияи муаллиф натиҷаҳоро ба таври равшан баён намуда, оид ба истифодаи амалии онҳо тавсияҳои муфид пешниҳод намудааст.

Саҳми муаллиф дар омӯзиши масъалаи мазкур дар он аст, ки дархостҳои худро ба таври системанок мураттаб сохта, пешбиниҳои илмӣ ва пешниҳодоти амалиро дар мавриди масъалаҳои баррасишаванда мушаххасан иброз намудааст. Ҳамаи ин шаҳодат аз он медихад, ки муаллиф сатҳи касбияти заруриро пайдо намудааст ва қобилият ба таҳқиқоти илмиро дар фаъолияти хеш инъикос менамояд.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар мақолаҳои илмии муаллиф инъикос ёфтаанд. Аз рӯйи мавзӯи диссертатсияи муаллиф ҳафт мақолаи илмӣ дар

мачаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расонидааст.

Теъдоди маводи chopшуда ба банди 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ аст.

Дар интишороти натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳои таҳқиқот ва тавсияҳои муаллиф инъикоси худро ёфтаанд. Автореферат ва қорҳои илмӣ, ки доир ба мавзӯи таҳқиқотӣ chop гардидаанд, мазмуни асосии рисолаи диссертатсиониро ба таври зарурӣ инъикос менамоянд.

Диссертатсия ба талаботи банди 31-33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад. Он фарогири масъалаҳои мебошад, ки ба таъмини амнияти иттилоотӣ ҳамчун унсурҳои пойдеории амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон иртибот дорад. Диссертатсия аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои мазмун ва мантиқи ягонаи дохилӣ мебошанд. Дар диссертатсия нуқтаҳои илмӣ ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, ки онҳо дар замони муосир нағзҳои илмӣ ҳисоб мешаванд. Натиҷа ва нуқтаҳои асосӣ ба ҳимоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро дар раванди омӯзиши масъалаҳои таъмини амнияти иттилоотӣ нишон медиҳанд.

Дар баробари муваффақиятҳо таҳқиқоти диссертатсионӣ аз баъзе норасогиҳо холӣ нест:

1. Дар диссертатсия мушкилот ва таҳдиди асосӣ ба амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон, яъне сусти будани суръати Интернет дар кишвар арзёбӣ нашудааст. Ҳол он ки ин масъала дар Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2022 баррасӣ гардида буд.

2. Муаллиф мушаххас нишон дода натавонистааст, ки амнияти иттилоотиро дар сурати мавҷуд набудани унсурҳои калидӣ, яъне ҳукумати электронӣ, чӣ гуна таъмин карда метавонем. Масалан, ӯ таъкид мекунад, ки “мутаассифона, ҳангоми ташаккули ҳукумати электронӣ дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон як қатор мушкилотҳо мушоҳида мегардад, ки муҳтавоҳои онҳо маблағгузориҳои нокифояи соҳаи ТИК ва норасоии кадрӣ дар соҳаи амнияти иттилоотӣ ва технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ мебошад. Норасоии кадрӣ имрӯзҳо на танҳо монеаи рушд ва ташаккули ҳукумати электронӣ, балки таҳдиди ҷиддӣ ба амнияти иттилоотии давлат ба ҳисоб меравад”(С.95).

3. Муаллиф баъзе масъалаҳо ва дурнамои таъмини амнияти иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистонро таҳлил намуда, ба мавзӯи ҳифзи фазои иттилоотии

кишвар аз таҳдиди афзояндаи шабакаҳои иҷтимоии Интернет, ки ба майдони асоси ҳуҷумҳои иттилоотӣ ба давлатҳои муосир дар давраи рақамикунонӣ маҳсуб меёбад ва ба истиқлоли онҳо хатари ҷиддӣ эҷод мекунад, камтаваҷҷуҳ кардааст.

Дар маҷмуъ диссертатсияи мазкур таҳқиқоти анҷомёфта маҳсуб меёбад, норасогҳои дар боло зикршуда арзиши илмӣ онро кам намегардонанд.

Хулоса, диссертатсияи Қаландаров Фирдавсҷон Шоназарович бо мубрамият ва навғониҳои худ фарқ намуда, ба талаботҳои оид ба корҳои диссертатсионӣ дар мавриди дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм мувофиқ буда, муаллифи он сазовори ноил гардидан ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ мебошад.

Тақризи мазкур ба талаботи банди 71-72-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои фалсафа,
сарҳодими илмӣ Шуъбаи фалсафаи
иҷтимоии ИФСҲ АМИТ

Ҳайдаров Рустам Чурабоевич

Имзои Ҳайдаров Р.Ҷ. тасдиқ мекунам
Нозири калони кадрҳои ИФСҲ АМИТ

Шозедов Х.Н.

Суроғи муқарризи расмӣ:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон

ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 33

тел: 2215689

э-майл: rustam86@hotmail.com